ТУКАЙ ИҖАТЫНДА ТИҢДӘШ КИСӘКЛӘР
(Г.Тукайның тууына 126 ел)

И туган тел и матур тел
Әткәм-әнкәмнең теле.

И туган тел, и матур тел,

Әткәм-әнкәмнең теле.

Тиңдәш кисәкләр бер үк сорауга җавап бирә һәм бер үк сүзгә карый.

Туган тел.

И туган тел, и матур тел, әткәм-әнкәмнең теле!
Дөньяда күп нәрсә белдем син туган тел аркылы.
Иң элек бу тел белән әнкәм бишектә көйләгән,
Аннары төннәр буе әбкәм хикәят сөйләгән.

Габдулла Тукай.

1.Бар күңеллелек бөтен дөньяда, бар бер ямь бүген.
Нәрсәдән бу?-мин беләм: бәйрәм бүген, бәйрәм бүген !

(“Бәйрәм бүген”)

2. Күп тә үтми, бу Бала куйды тәмамлап дәресене,
Куйды бер читкә җыеп дәфтәр, китапны- барысыны.

(“Эш беткәч уйнарга ярый”)

3.Театр- яктылыкка, нурга илтә,
Кире юлга җибәрми, уңга илтә.

(“Театр”)

Барлык җөмлә кисәкләре дә тиңдәшләнә ала.

Туган авыл

- Тау башына салынгандыр безнең авыл,
- Бер чишмә бар, якын безнең авылга ул;
- Авылыбызның ямен, суы тәмен беләм,
- Шуңар күрә сөям җаным-тәнем белән…
- Истән чыкмый монда минем күргәннәрем.
- Шатлык белән уйнап гомер сөргәннәрем;
- Абый белән бергәләшеп, кара җирне
- Сука белән ертып-ертып йөргәннәрем.

Тиңдәш кисәкләр сөйләмне матур, яңгырашлы итә.

Җәй көне. Эссе һавада мин суда ..., ...;
Чәчрәтәм, ..., ..., башым белән суны ... .
Шул рәвешле бер сәгать ярым кадәрле уйнагач,
Инде шаять бер сәгатьсез тирләмәм дип ...,
Йөгереп чыктым судан, тиз – тиз ... өс – башым;
Куркам үзем әллә нидән, юк янымда .... .

Анда бик салкын вә бик ... түгел, ... һава
... дә вакытында исеп, ... да вакытында ...
Урманында кып – кызыл кура җиләк тә ... .
Күз ачып йомганчы, һичшиксез, җыярсың бер чиләк.
Бик хозур, рәт – рәт тора, гаскәр кеби, ..., нарат;
Төпләрендә ятканым бар, хәл ..., күккә ... .

Тиңдәш кисәкләр санау интонациясе һәм теркәгечләр ярдәмендә бәйләнә.

Безнең гаилә

Әткәй, әнкәй,мин, апай,әби,бабай һәм бер песи-
Безнең өйдә без җидәү: безнең песи- җиденчесе.
Бергә ашый,чәйтэчә,безнең лә бергә йоклый ул,
Хезмәте дә бар; өйне тычкан явыздан саклый ул.

Г.Тукай

Тиңдәш кисәкләр:

- ***бер үк сорауга җавап булып килә,***
- ***бер үк сүзгә карый,***
- ***санау интонациясе, теркәгечләр ярдәмендә бәйләнә,***
- ***бөтен җөмлә кисәкләре булып килә ала,***
- ***сөйләмне матур, яңгырашлы итә.***

Өй эше:

1 нче төркемгә: Г.Тукайның тиңдәш кисәкләр кергән берәр шигырен язырга.

2 нче теркемгә: Тиңдәш кисәкләр кертеп, “Рәхмәт сиңа, Тукай абый” исемле хикәя төзеп язырга.